

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З КУРСУ	8
КОНСПЕКТИ ЛЕКЦІЙ	10
<i>НАУКОВІ ОСНОВИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ У ЗВО</i>	12
<i>РОЗВИТОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ</i>	32
<i>ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН</i>	53
<i>МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ</i>	68
<i>МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ</i>	84
<i>ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ</i>	106
<i>САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ З ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН</i>	136
<i>ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ</i>	154
<i>КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ З ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН</i>	175
<i>ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ</i>	195
ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	224
КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ ДО ТЕМ З КУРСУ (ТЕСТУВАННЯ)	243
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	275
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	288

ВСТУП

Мета курсу: теоретична та методична підготовка майбутнього викладача історії до викладання історичних дисциплін у закладах вищої освіти, формування предметно-методичної компетентності з предмету викладання (історії України, всесвітньої історії, спеціальних історичних дисциплін) і навичок організації навчально-виховного процесу з історії з використанням сучасного дидактичного інструменту.

Завдання курсу:

- вивчення методологічних та теоретичних засад курсів історії; новітніх досягнень в галузі педагогіки, методики навчання історії; задач і змісту сучасної історичної освіти; нормативної бази навчання історії в закладі вищої освіти; методів, способів, прийомів навчання предметів, інноваційних прийомів викладання; дослідження творчої спадщини вітчизняної та зарубіжної методичної думки, цілісне її сприйняття;

- ознайомити здобувачів з теорією і методикою навчання історії, з традиційними і інноваційними методами, прийомами і технологіями навчання історії у вищій школі; навчити моделювати уроки історії різних типів і видів, вільно добирати і оперувати методами і прийомами навчання предмету, оптимізувати освітній процес;

- вироблення практичних умінь та навичок, необхідних для забезпечення високої ефективності навчання історії.

Програмні результати навчання:

ПРН-1. Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку історії, освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.

ПРН-2. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.

ПРН-3. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності.

ПРН-4. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань історії, освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію з питань історії та освіти.

ПРН-5. Організувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних та історичних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти з історії.

ПРН-6. Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проекти у сфері історії, освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм та академічної доброчесності.

ПРН-7. Створювати відкрите творче освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів в ході навчання з історії.

ПРН-12. Здатність до подальшого навчання, до стійкого саморозвитку і самовдосконалення, яке значною мірою є автономним та самостійним.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувач оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК-6. Здатність знаходити із різних джерел інформації відомості щодо традиційних та інноваційних підходів до організації освітнього процесу, методів та технологій навчання, форм організації навчально-пізнавальної діяльності суб'єктів навчання та критично аналізувати доцільність їх використання.

ЗК-7. Здатність до продуктивного міжособистісного спілкування на основі принципів гуманізації й довіри; до ефективної

співпраці у команді, до толерантного сприймання різноманітних думок, ідей; мультикультурність.

ЗК-8. Здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, сумлінно виконувати професійні обов'язки, дотримуватися принципів етики вчителя; здатність до само-рефлексії та самовдосконалення.

II. Фахові:

ФК-1. Здатність використовувати та вдосконалювати власну систему знань та вмій з історичних дисциплін та методики їх навчання, психології та педагогіки у професійній діяльності.

ФК-4. Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості здобувачів освіти у плануванні та реалізації освітнього процесу з вивчення історії в закладі освіти.

ФК-5. Здатність цілеспрямовано планувати, ефективно організовувати, контролювати, аналізувати, вдосконалювати власну навчально-методичну діяльність в процесі викладання історії; створювати власний педагогічний досвід, усвідомлювати систему професійних цінностей.

ФК-7. Критичне осмислення проблем у сфері історії, освіти, педагогіки й на межі галузей.

ФК-8. Здатність інтегрувати знання у сфері історії, освіти, педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультидисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

ФК-9. Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності.

ФК-10. Здатність вести дискусії про минуле в політичному та культурному контексті. Розробляти та реалізовувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислювати наявні чи створювати нові знання.

ФК-11. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика і технології навчання історії у ЗЗСО та ЗВО

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 5	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання - презентація за обраною темою	014 Середня освіта 014.03 Історія	<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин - 150		1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 4 самостійної роботи - 6	Ступінь: магістра	<i>Лекції</i>
		22
		<i>Практичні, семінарські</i>
		28
		<i>Лабораторні</i>
http://moodle.mdu.edu.ua/course/view.php?id=1562	-	
	<i>Самостійна робота</i>	
	100	
		Вид контролю: залік

Мова навчання - українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання - 150 год: 50 год - аудиторні заняття, 100 год - самостійна робота (30% ~ 70%).

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З КУРСУ

Навчальний курс «Методика і технології навчання історії у ЗЗСО та ЗВО» супроводжується дидактичним матеріалом та завданнями самостійної роботи та з контролю та оцінювання знань, які розміщено на платформі Moodle.

До кожної навчальної теми на платформі Moodle подано матеріали за схемою:

- ✓ *Лекція.*
- ✓ *Питання для обговорення на семінарі.*
- ✓ *Самостійна робота до теми.*
- ✓ *Тестовий контроль до теми.*

Доступ до завдань з тем відкривається відповідно розкладу очного навчання та зазначається кінцевий термін виконання. Всі завдання виконуються здобувачами освіти індивідуально і подаються до вказаного терміну у форматі ***pdf** або ***jpeg**.

Під час дистанційного навчання лекції та семінарські заняття проводяться згідно розкладу очного навчання за допомогою сервісу **Google Meet**.

Саме тому здобувач освіти повинен мати впорядкований аккаунт, який містить актуальне фотозображення та ПІБ здобувача освіти.

До відеозанять потрібно долучатися за 5 хвилин до початку заняття за розкладом, бажано з комп'ютера чи ноутбука (телефон використовувати не бажано). Якщо приєднання до заняття відбувається з телефону чи планшету, то варто встановити наступні мобільні додатки:

- ✓ *Google Meet;*
- ✓ *Google Jamboard;*
- ✓ *Google Drive;*
- ✓ *Google Doc.*

Крім того для виконання завдань з курсу на телефон чи планшет необхідно додатково встановити додатки:

- ✓ *MindMeister;*
- ✓ *Quizizz;*
- ✓ *Canva;*
- ✓ *Kahoot;*
- ✓ *Padlet;*

та зареєструватися на:

- ✓ *Wizer.me;*
- ✓ *Linoit;*
- ✓ *Learningapps.*

КОНСПЕКТИ ЛЕКЦІЙ

Тематика лекцій

Наукові основи методики викладання історії у ЗВО (2 год).

Розвиток університетської історичної освіти в Україні (2 год).

Форми організації навчання історичних дисциплін (2 год).

Методика підготовки і проведення лекційних занять з історії (2 год).

Методика підготовки і проведення семінарських занять з історії (2 год).

Технології та методи викладання історії у закладі вищої освіти (2 год).

Самостійна робота здобувачів освіти з історичних дисциплін (2 год).

Організація науково-дослідної діяльності здобувачів під час вивчення історії (2 год).

Контроль і оцінювання знань здобувачів освіти з історії (2 год).

Організація виховної роботи з історії (2 год).

Інноваційні підходи та ІКТ у викладанні історичних дисциплін (2 год).

Методичні рекомендації до лекційних занять

Лекція – одна з основних форм навчальних занять у вищій школі, систематичне, послідовне усне викладення певного розділу навчальної дисципліни.

Лекція як спосіб подачі матеріалу має чимало переваг. Історія як наука відрізняється великою кількістю думок, підходів та способів вирішення наукових проблем. Поряд із положенням, що визначаються всіма й не викликають сумнівів, існують і дискусійні питання та погляди. Розібратися у цих, часто протилежних, твердженнях здобувачу вищої освіти буває доволі складно. І саме лекція дає можливість викладачу зорієнтувати слухачів у темі, що розглядається, розкрити її найважливіші сторони, дати аналіз різних поглядів та теоретичних концепцій з проблем, вказати найбільш значні наукові праці, присвячені

зазначеній темі. Серед інших переваг лекції слід назвати безпосереднє спілкування здобувачів з досвідченими викладачами, котрі, як правило, самі є дослідниками.

Лекційне заняття – ефективний та емоційний спосіб передачі знань, що передбачає активну розумову діяльність здобувача вищої освіти. Головне його завдання – засвоїти сутність теми, що розглядається, вловити логіку міркувань лектора. Під час лекції здобувач вищої освіти має оцінити аргументацію та сформулювати власну думку щодо почутої інформації, співвіднести почуте з тим, що вже вивчено.

Під час лекційного заняття здобувач освіти повинен конспектувати запропонований лектором матеріал, що потребує певних умінь та навичок. Так, не варто намагатися записати все, що говорить викладач – це неможливо зробити, а лише призведе до порушення логіки сприймання матеріалу. Слід формувати свої думки лаконічно та власними словами, записуючи тільки найголовніше. Необхідно навчитися робити це на слух. Записи повинні бути стислими, логічно зв'язаними, на зразок розгорнутого плану лекції. Схеми, таблиці варто вносити до конспекту обов'язково. Під час викладення матеріалу викладач виділяє особливо важливі моменти, які варто виділяти і у конспекті, використовуючи при цьому різні типи підкреслювань, виокремлень, за допомогою кольору, різні позначки («важливо», «уточнити», «звернути увагу») тощо.

У конспекті слід залишити береги, на яких пізніше можна дописувати уточнення, коментарі та доповнення. Використовуйте «червоний рядок» для виділення смислових частин у записах. Створіть власну систему скорочень та позначень, що часто зустрічаються у тексті, або замінійте їх певними знаками. Це надасть час для уважного сприйняття та обдумування матеріалу лекцій. Відразу ж після лекції намагайтеся переглянути записи і відтворити пропущене, зробити необхідні записи.

НАУКОВІ ОСНОВИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ У ЗВО

- ❖ *Предмет, завдання і структура курсу «Методика і технології навчання історії у закладах вищої освіти».*
- ❖ *Національна доктрина розвитку освіти.*
- ❖ *Здобутки та недоліки реалізації державної національної програми реформування вищої освіти.*

Ключові слова: *об'єкт, предмет методики, державний стандарт освіти, Національна доктрина, національне виховання, модернізація системи освіти, якість освіти, безперервність освіти, доступність освіти.*

Предмет, завдання і структура курсу. Глибокі соціальні, духовні, економічні зрушення, що відбуваються на початку XXI століття в Україні, інноваційні перетворення в системі загальної середньої освіти суттєво змінюють вимоги до рівня професіоналізму, інтелектуальних, соціокультурних, моральних рис учителя, якості його професійної підготовки. У державній програмі «Вчитель» підкреслюється, що саме через діяльність педагога реалізується державна політика, спрямована на зміцнення інтелектуального та духовного потенціалу нації, розвиток вітчизняної науки, збереження і примноження культурної спадщини.

Особливу місію в цьому процесі виконують учителі історії, діяльність яких пов'язана з відродженням вітчизняної історії та культури, формуванням історичної свідомості, національних і загальнолюдських цінностей нових поколінь. Специфіка змістового, методичного і організаційного-педагогічного аспектів професійної діяльності вчителя історії сьогодні потребує залучення якісно нових та оновлення традиційних ресурсів у процесі його фахової підготовки. Одним із таких традиційних ресурсів є вивчення генези (становлення, розвитку, вдосконалення, взаємозбагачення, наявності позитивних і негативних змістових аспектів, тривале існування кращих зразків